

УДК 371.134.372.853

Анжела Іванівна ПЕТРАШ,
*старший викладач кафедри німецької та другої іноземної мови
Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький*

Валентина Павлівна ЮРКОВА,
*старший викладач кафедри німецької та другої іноземної мови
Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький*

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядається важливість і можливості організації процесу самостійної навчальної діяльності майбутніх перекладачів з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій. Перераховано основні форми занять і можливості їх проведення з використанням інформаційних технологій у процесі підготовки майбутніх перекладачів. Визначено, що організація самостійної роботи у ВНЗ базується на врахуванні специфіки як закладу загалом, так і факультету зокрема, майбутньої спеціалізації фахівця, особливостей професійної діяльності, індивідуальних якостей кожного студента.

Ключові слова: *самостійна робота, інформаційні технології, підготовка майбутніх перекладачів, професійна компетентність.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. З огляду на те, що самостійна робота для фахівця з перекладу складає основу його професій-

© Петраш А. І., Юркова В. П.

ної діяльності, важливою умовою формування професійної компетентності перекладача, на нашу думку, є організація самостійного навчання студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) із визначенням індивідуальної траєкторії професійного становлення, яке характеризується потребою та вмінням самостійно мислити, висловлювати власну думку, орієнтуватися в новій ситуації та знаходити спосіб виходу з неї.

В організаційному плані “самостійність – це властивість систематизувати, планувати та регулювати свою діяльність без безпосереднього постійного керівництва і практичної допомоги зі сторони” [4, с. 217].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опираються автори. Проблемою самостійної діяльності займалися багато педагогів і психологів. Останніми роками методи, форми, види самостійної роботи, вимоги до її організації досліджували А. Алексюк, Н. Ничкало, П. Підкасистий, М. Сметанський, Н. Тализіна. Умови ефективності самостійної роботи з іноземної мови досліджують А. Клебанська, С. Кустовський, Ф. Мільруд, І. Сахневич та інші.

За М. Сметанським, “ключ до поліпшення підготовки фахівця – в організації та забезпеченні самостійної роботи студентів, яка створює надійні основи для розвитку ініціативи та самостійності, здійснення диференціації та індивідуалізації навчання, формування власних поглядів і переконань та відповідальності” [5, с. 12]. Суттю такого визначення є те, що організаційний показник навчального процесу доповнюється характеристикою якості пізнавальної діяльності студентів.

Т. Шамова розглядає самостійну роботу як важливу організаційну форму навчальної діяльності, що має такі ознаки: наявність мети; наявність конкретного завдання; чітке визначення форми виразу результату самостійної роботи; визначення форми перевірки результату самостійної роботи; обов’язковість виконання роботи кожним суб’єктом навчання [6, с. 85–88].

Метою статті є дослідження процесу організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності майбутніх перекладачів з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. У нашому дослідженні ми розглядаємо організацію самостійної роботи засобами ІКТ як важливу педагогічну умову формування готовності до професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства студентів-майбутніх перекладачів, адже, вважає І. Алексеєва, перекладач – це одна з професій, де основою успіху є самостійна робота в процесі навчання, особистісна активна налаштованість на самовдосконалення [1]. Варто додати, що професія перекладача вимагає постійної роботи над собою і передбачає самоосвіту та самовдосконалення впродовж усього життя. Цей вид навчальної діяльності студентів ми поділяємо на самостійну навчальну та наукову роботу.

Організація самостійної роботи у ВНЗ базується на врахуванні специфіки як закладу загалом, так і факультету зокрема, майбутньої спеціалізації фахівця, особливостей професійної діяльності, індивідуальних якостей кожного студента. Розглядаючи самостійну роботу в контексті особистісно-орієнтованого підходу до розвитку розумових і творчих здібностей студентів, слід звернути увагу на удосконалення її методів і форм, що викликають інтерес, підвищують мотивацію учіння, збагачують студентів новими знаннями, формують у них професійні уміння і навички та сприяють самореалізації та виробленню самооцінки студентами власної самостійної роботи [7].

Поки що немає чітко визначених єдиних критеріїв студентської самостійної роботи. Узагальнивши різні підходи до цього питання, О. Шупта виокремлює такі ознаки самостійної роботи: наявність педагогічної мети і відповідного навчального завдання; усвідомлення студентами змісту, мети і плану запропонованої самостійної роботи; самостійність дій студентів, тобто без участі викладача; обов'язковість виконання роботи кожним студентом; здатність студентів без сторонньої допомоги ставити перед собою цілі, планувати власні дії, шукати шляхи їх реалізації; виділення для самостійної роботи спеціального часу [3].

Постановка викладачем завдань і проблем у процесі організації самостійної роботи повинна враховувати такі аспекти:

підкреслювати значимість завдань для суспільства і для розвитку особистості студента;

розвивати почуття відповідальності студента за оптимальне вирішення проблеми;

розвивати потребу студента у пошуку самостійних, оригінальних рішень;

спонукати студентів використовувати і будувати міжособистісні стосунки на практиці;

дати можливість виявити такі якості особистості, як активність, креативність, колективність.

Ефективність самостійної роботи залежить від багатьох чинників, зокрема, від ефективності впровадження новітніх освітніх технологій, забезпеченості навчально-методичною, навчальною, фаховою, довідковою та науковою літературою, доступу до сучасних комп'ютерних мереж, кваліфікації викладацького складу тощо [7].

Саме під час самостійної роботи у студентів виявляються мотивація, цілеспрямованість, організованість, самостійність, самоконтроль та інші якості. Метою організації самостійної роботи для майбутніх перекладачів є не тільки розвиток лінгво-комунікативних навичок студентів, але й розширення їх світогляду, розвиток їхніх творчих здібностей, культурних, етичних та естетичних смаків, виховання поваги та шанобливого ставлення до людей і країни, мова якої вивчається [4].

Науковці, праці котрих були проаналізовані нами [2; 3; 4; 5; 7], вважають, що самостійна робота студентів із вивчення іноземної мови в позааудиторний час є найбільш ефективною, якщо викладач дотримується принципів свідомого ставлення студентів до процесу навчання, їх добровільності, ураховує індивідуальні особливості студентів, їх загальний розвиток та інтереси, а також забезпечує зв'язок завдань для самостійної роботи в позааудиторний час із завданнями на аудиторних заняттях. Основними завданнями самостійної роботи з опанування іноземною мовою в позааудиторний час є удосконалення знань, умінь і навичок використання іноземної мови у професійній галузі, набутих на заняттях в аудиторний час; розширення країнознавчого світогляду; всебічний та гармонійний розвиток; виховання культурних, етичних та естетичних смаків; виховання самостійності та послідовності у навчанні; сприяння шанобливому ставленню до людей та країни, мова якої вивчається.

З вищесказаного слід зазначити, що мета самостійної роботи студентів засобами ІКТ полягає у тому, щоб навчити студентів знаходити та працювати з великими обсягами інформації, відпрацювати уміння аналізувати матеріал та вибирати головне, вирішувати типові перекладацькі завдання творчо та нестандартно.

Умовами ефективної самостійної роботи під час вивчення іноземної мови є:

раціональний розподіл аудиторних та позааудиторних годин самостійної роботи. Ця умова полягає в оптимальному структуруванні навчальних планів та програм з цієї навчальної дисципліни. Значну роль тут відіграє правильне визначення трудомісткості різних видів самостійної роботи, наприклад, написання доповідей, курсових робіт, рефератів, бакалаврських та дипломних робіт тощо;

правильна організація самостійної роботи студентів з урахуванням всіх методичних умов її забезпечення. За європейськими вимогами слід поступово змінювати відносини між студентом та викладачем. Якщо на перших курсах навчання головна роль належить викладачу, то на старших курсах першість переходить до студента з його вже сформованим прагненням до самоосвіти та самостійної навчально-наукової діяльності;

наявність необхідних навчально-методичних матеріалів. З огляду на сучасні економічні та політичні умови, які визначають стан вищої освіти в Україні, проблему забезпечення навчально-методичною літературою можна вирішити відкритим доступом до сучасних комп'ютерних мереж. Комп'ютеризація навчального процесу активізує самостійну роботу студента, надає йому право самостійно вибирати джерела інформації і, що є дуже важливим в опануванні іноземною мовою, залучає його до міжнародного спілкування, забезпечуючи раціональну оцінку власного потенціалу ділових та особистісних якостей [6].

Зацікавленість студентів майбутніх перекладачів у ефективному володінні іноземною мовою та ІКТ зумовлюється стійкістю їх мотивації, що підкреслює комплексну реалізацію педагогічних умов, визначених у нашому дослідженні. Студент має зрозуміти, що ІКТ під час самостійної роботи допоможуть краще зрозуміти лекційний матеріал, виконати певні практичні завдання, сприятимуть поглибленню власного професійно-

го досвіду. На жаль, студенти не завжди можуть самостійно опанувати потрібний навчальний матеріал (наприклад, розглянути граматичну тему, підібрати адекватний переклад, виконати фонетичні завдання тощо), оскільки існує брак навчальної та навчально-методичної літератури, комп'ютерних навчальних програм, недостатній доступ до сучасних інформаційних мереж під час аудиторних занять тощо. Серед психолого-педагогічних причин, ураховуючи результати анкетування, що були описані у першому розділі, можна виокремити відсутність у студентів бажання систематично працювати з програмними продуктами, тобто епізодичний, фрагментарний характер використання інформаційних технологій (що є одним з найголовніших факторів успіху в опануванні іноземною мовою), незнання програмного забезпечення або невміння його використовувати під час навчального процесу для вирішення власне перекладацьких завдань, неформованість умінь і навичок самостійної роботи засобами ІКТ тощо. Завданням викладача у цьому випадку є не тільки перевірити та оцінити вивчене, а й скерувати студента у виборі правильного напрямку, допомогти якнайефективніше організувати та максимально активізувати самостійну роботу над навчальною дисципліною.

Самостійна робота у нашому дослідженні полягає у розвитку інтересу студентів до провадження професійної діяльності засобами ІКТ і, разом з тим, в удосконаленні набутих знань та сформованих умінь. З огляду на це самостійну навчальну роботу студентів спрямовуємо на оволодіння ІКТ та на вміння застосовувати їх для вирішення різних перекладацьких завдань, оволодіння з їх допомогою раніше невідомими знаннями, засвоєння нової інформації, формування умінь і навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності. У процесі підготовки майбутніх перекладачів самостійна наукова робота необхідна як для засвоєння теоретичного матеріалу, так і для вироблення практичних умінь та навичок професійної діяльності, самовдосконалення особистісних якостей студентів [3].

Сучасні ІКТ в самостійній роботі студентів відіграють важливу роль, оскільки вони є доцільними:

для пошуку інформації в мережі за допомогою web-браузерів, баз даних, інформаційно-пошукових та інформаційно-довідкових систем, автоматизованих бібліотечних систем, електронних журналів;

організації двомовного діалогу в мережі: використання електронної пошти, синхронних конференцій, спілкування on-line в мережах типу Skype, Chat;

створення тематичних web-сторінок і web-квестів за допомогою використання web-браузерів, графічних редакторів [4].

Одним з поширених сьогодні в багатьох європейських країнах визнають віртуальне освітнє середовище, яке отримало назву Moodle (Modylar Object-Oriented Dynamic Learning Environment) – модульне динамічне об'єктно орієнтоване середовище для навчання і фактично є програмним комплексом для організації навчання з використанням дистанційних технологій навчання в мережі Інтернет. Використання Moodle охоплює низку переваг як для студента, так і для викладача, у порівнянні із традиційною організацією навчання.

Переваги використання Moodle для студента: розширення доступу до інформаційних ресурсів, навчальних курсів та програм підготовки, вибір зручного часу для виконання самостійної роботи над навчальним матеріалом, прозорість та об'єктивність процесу оцінювання результатів навчання та ін.

Перевагами для викладача можна вважати скорочення часу на окремі види робіт, зокрема, на перевірку результатів студентів, за рахунок використання різноманітних типів тестових завдань.

Перевагами для адміністрації вищого навчального закладу є: зменшення матеріальних витрат на навчально-методичне забезпечення навчального процесу, автоматизація окремих видів робіт, і, як наслідок, підвищення ефективності навчального процесу.

Можливості Moodle для викладача: Moodle використовує педагогіку соціального конструктивізму, яка включає взаємодію, активне навчання, критичну рефлексію тощо; Moodle підходить для 100 % on-line курсів; Moodle має простий, ефективний сумісний з різними браузерами web-інтерфейс; список курсів містить опис кожного курсу на сервері, що забезпечує доступ до інформації; курси розбиваються за категоріями. Існує

механізм пошуку курсів за ключовим словом. Moodle може підтримувати тисячі курсів.

Розглянемо основні форми навчання у вищих навчальних закладах та їх співвіднесеність із самостійною роботою студентів під час вивчення іноземної мови. Так, наприклад, лекція тісно пов'язана з усіма іншими формами організації навчально-виховного процесу у вищій школі і є тим засобом інформування, орієнтування, пояснювання, переконування, систематизації, стимуляції, виховання та розвитку, без якого неможливо уявити навчальний процес у вищих навчальних закладах. Студенти також мають змогу за допомогою сучасних комп'ютерних технологій здійснити аналіз наявних документів із даної теми в мережі та оцінити їх з погляду змістовності та інформативності. Попередня самостійна підготовка до лекцій залучає огляд бібліографічних ресурсів комп'ютерної мережі, географічних мап.

Іншою формою організації навчання у ВНЗ є семінарські заняття, які тісно пов'язані з лекційними, мають на меті сприяти формуванню у студентів лінгво-комунікативних навичок володіння іноземною мовою. Підготовка до семінарських занять передбачає тільки самостійні види роботи, спрямовані на пошук та обробку інформації в комп'ютерних мережах (спілкування іноземною мовою в чаті зі студентами з інших груп, ВНЗ, міст, країн, використання Skype) [2].

Курсові, бакалаврські та дипломні роботи є самостійною науково-дослідною роботою студентів, майбутніх перекладачів і ще одним видом форми самостійної організації навчальної діяльності у ВНЗ. Такі роботи передбачають певні науково-теоретичні та практичні знання студентів з певної дисципліни і є самостійним дослідженням студента з фахової дисципліни, що містить не тільки реферування наукових джерел, але й елементи нових знань та експериментального досвіду [2]. Дипломна робота передбачає певні науково-теоретичні та практичні знання студентів з певної дисципліни, але, на відміну від курсової роботи, вона є підсумком навчально-виховної діяльності з фахової дисципліни. Самостійна робота під час науково-дослідної роботи пов'язана з пошуком та обробкою інформації, тому студентам варто використовувати таке програмне забезпечення: комплект Microsoft Office, до складу якого входить Microsoft

PowerPoint, Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft Publisher; різні браузеры; графічний редактор Paint.

Самостійна робота студентів як важлива форма професійного самовдосконалення є на кожному етапі формування професійної компетентності перекладача, однак зміст і методи її на кожному етапі різні й відповідають поставленим дидактичним завданням.

За рівнем продуктивної самостійної діяльності П. Підкасистий розрізняє чотири типи самостійних робіт: відтворюючі, реконструктивно-варіативні, евристичні і творчі самостійні роботи, що дає змогу здійснювати диференційований підхід на основі врахування їх пізнавальних можливостей, викликати інтерес до роботи, бажання якісно виконувати завдання [6]. За допомогою програмних продуктів можна забезпечити самостійну роботу за всіма типами.

Власне “рольова гра” та “симуляції” і є моделюванням. З огляду на наукові доробки науковців, які були розглянуті нами, вважаємо, що між “рольовою грою” та “симуляціями” є певні відмінності. “Рольова гра” – це театралізоване дійство, контрольоване, яке можна прогнозувати та спрямувати у певне русло. “Симуляції” не тільки імітують професійні ситуації, а й відтворюють професійне середовище, яке максимально наближене до реального. У реальній професійній ситуації перекладач не спрямовує, не керує комунікацією співрозмовників, а лише відтворює її засобами цільової мови та навпаки.

На нашу думку, використання комп’ютерних симуляцій на практичних заняттях та в позааудиторний час дозволяє майбутнім перекладачам набути професійного досвіду уже під час навчання, адже роботодавці бажать, щоб випускники вищого навчального закладу після п’яти років навчання мали досвід провадження перекладацької діяльності та володіли алгоритмами вирішення перекладацьких завдань засобами ІКТ.

Висновки. Отже, інформатизація підготовки майбутніх перекладачів істотним чином підвищити ефективність процесу навчання; широко впроваджуючи в педагогічну практику новітні методичні розробки, напрямки на реалізацію інноваційних ідей у навчально-виховному процесі.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Наступний етап дослідження вбачаємо в аналізі іноземного досвіду підготовки

перекладачів і порівнянні його з вітчизняним, визначенні ролі інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі майбутніх перекладачів.

Список використаної літератури

1. Алексеева И. С. Профессиональный тренинг переводчика / И. С. Алексеева. – СПб. : Изд-во “Союз”, 2001. – С. 25–35.
2. Зязюн І. А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи : [монографія] / І. А. Зязюн. – К. : Віпол, 2000. – 636 с.
3. Інформаційні технології в перекладі : [навч. посібник / за заг. ред. Т. І. Коваль]. – К. : Видавничий центр КНЛУ, 2010. – 261 с.
4. Платонов К. К. Краткий словарь системных психологических понятий : учеб. пособ. [для учеб. заведений профтехобр.] / К. К. Платонов. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Высшая школа, 1984. – 174 с.
5. Сметанський М. І. Методологічні засади активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів / М. І. Сметанський // Шлях освіти. – 2000. – № 4. – С. 9–13.
6. Шамова Т. И. Активизация учения школьников / Т. И. Шамова. – М. : Педагогика, 1982. – 208 с.
7. Шупта О. В. Формування готовності до професійної творчої діяльності майбутніх перекладачів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Шупта Оксана Володимирівна. – Тернопіль, 2005. – 234 с.

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Лопатка В. Д.

Стаття надійшла до редакції 22.10.2014.

Петраш А. И., Юркова В. П. Организация самостоятельной учебной деятельности будущих переводчиков с использованием средств информационно-коммуникационных технологий

В статье рассматривается важность и возможности организации процесса самостоятельной учебной деятельности будущих переводчиков с использованием средств информационно-коммуникационных технологий. Перечислены основные формы занятий и возможности их проведения с использованием информационных технологий в процессе по-

дготовки будущих переводчиков. Определено, что организация самостоятельной работы в вузе базируется на учете специфики как учреждения в целом, так и факультета в частности, будущей специализации специалиста, особенностей профессиональной деятельности, индивидуальных качеств каждого студента.

Ключевые слова: *самостоятельная работа, информационные технологии, подготовка будущих переводчиков, профессиональная компетентность.*

Petrash A. I., Yurkova V. P. **Oranization of self-teaching, educational process of future translators with the use of information and communication technologies**

The importance and opportunity of organizational process of the independent education activities of future translators with the usage of informational communication technologies means are considered in this article. The main forms of lessons and possibilities of their holding with the help of information technologies in the process of preparing future translators are listed. It is determined that organization of self-study in the High Educational Establishments is based on specificity of establishment in whole and faculty separately, future specialist profession, peculiarities of professional activities and individual properties of each student.

Independence can be considered as the characteristic of students' activities in a concrete educational situation with current expression of capabilities of achieving a goal of activities without any help.

In our investigation we observe the organization of self-reliant work by means of ICT as the important pedagogical condition of forming preparation for professional activities in conditions of the informational society of future student-translators. However, Alekseeva considers the translator to be one of the professions, where the main feature of success is a self-reliant work during the educational process, personal active preparing for self-perfection.

Self-reliant work during the researching work is connected with researching and working up of the information, so that's why students should use: complete set of Microsoft Office, which consists of Microsoft PowerPoint, Microsoft

Word, Microsoft Excel, Microsoft Publisher; different browsers; and graphical editor Paint.

The informatization of future translators preparing in essential way increases the effectiveness of education process; broadly to introduce the new methodical treatments in pedagogical practice, ways on realization of the innovative ideas in teaching and educational process.

Keywords: *self-study, information technologies, training of future translators, professional competence.*